

Συνέντευξη του Βασίλη Τακτικού * στην δημοσιογράφο Ξένια Κουτσογιάννη* Ο νέος νόμος για την κοινωνική οικονομία που δημοσιεύτηκε ήδη σε ΦΕΚ από την 3η Οκτωβρίου και ειδικότερα το άρθρο 18 για τις κοινωνικές Αναπτυξιακές Συμπράξεις, αλλάζει, σε μεγάλο βαθμό τα δεδομένα σε σχέση με τον ρόλο των οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών στις κοινωφελείς δραστηριότητες της οικονομίας, στη προνοιακή πολιτική της τοπικής Αυτοδιοίκησης και της διαχείρισης των πόρων του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου. Ο Βασίλης Τακτικός ως συντονιστής των μελετών αλλά και των καταλυτικών παρεμβάσεων του «Παρατηρητηρίου» για να αντιμετωπιστεί το θεσμικό έλλειμμα στη χώρα μας σε σχέση με την αντίστοιχη κοινοτική νομοθεσία, έχοντας αναπτύξει μια ξεχωριστή δραστηριότητα για τα θέματα αυτά για μιλάει την νέα δυναμική της κοινωνίας πολιτών που παρουσιάζεται μέσα από την πανελλήνια οριζόντια κοινωνική δικτύωση.

Μιλάει για τα δυνατά και αδύνατα σημεία στη συγκρότηση της οριζόντιας συνεργασίας, για τα εμπόδια του κρατισμού και της ατομιστικής νοοτροπίας στη χώρα μας αλλά και για την αδήριτη ανάγκη προσαρμογής στο ευρωπαϊκό κεκτημένο της κοινωνικής οικονομίας.

Σ
ε περίοδο κρίσης ψηφίστηκε πολύ πρόσφατα ένας καινούργιος νόμος ο οποίος αφορά τις Οργανώσεις της Κοινωνίας Πολιτών κι αναφέρεται στη κοινωνική οικονομία και τις αναπτυξιακές συμπράξεις. Γιατί είναι τόσο σημαντικός αυτός ο νόμος; Και πως μπορούν να επωφεληθούν οι οργανώσεις από αυτόν;

Από όλον τον νόμο το για την κοινωνική οικονομία, το σημαντικότερο κομμάτι, είναι το άρθρο 18 που αφορά τις αναπτυξιακές συμπράξεις. Τα υπόλοιπα άρθρα στην ουσία δεν κάνουν τίποτα άλλο παρά να επικυρώνουν μια πρακτική που ούτως ή άλλως προϋπήρχε. - Αναφέρομαι στις συνεταιριστικές επιχειρήσεις και στους φορείς υλοποίησης προγραμμάτων κοινωνικής οικονομίας με τη συμμετοχή του ιδιωτικού αλλά και του δημόσιου τομέα, ένα κράμα το οποίο τελικά ήταν κάθε τι άλλο εκτός από κοινωνική οικονομία-

Και για να γίνω πιο συγκεκριμένος. Αυτό που γινόταν μέχρι σήμερα, ήταν να υλοποιούνται προγράμματα που αφορούσαν τη Κοινωνία Πολιτών χωρίς στην ουσία να υπάρχει κοινωνική επιχειρηματικότητα, χωρίς να αξιοποιείται ούτε στο ελάχιστο το κοινωνικό κεφάλαιο και φυσικά, χωρίς να υπάρχουν πραγματικές κοινωνικές επιχειρήσεις με συνέπεια και συνέχεια στον χρόνο.

Δυστυχώς τα περισσότερα τα προγράμματα που πραγματοποιηθήκαν τα τελευταία είκοσι

χρόνια, με τη χρηματοδότηση και τη στήριξη του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου, για να μην πω όλα και θεωρηθώ υπερβολικός, πήγαν στον αέρα χωρίς να αφήσουν τίποτα πίσω τους. Η κοινωνική οικονομία ή καλύτερα ο όρος «κοινωνική οικονομία» χρησιμοποιήθηκε σαν έννοια χωρίς ουσιαστικό αντίκρισμα προκειμένου να συγκαλύψει μια «μηχανή απορρόφησης κονδυλίων» και μοιρασιάς μεταξύ κάθε είδους ημετέρων.

Να τονίσω εδώ, ότι αρχικά ο νόμος για τον οποίο συζητάμε ο (4019) αυτό ακριβώς προσπάθησε να κάνει. Να νομιμοποιήσει αυτή τη μηχανή και να της δώσει υπόσταση προκειμένου να συνεχιστεί το φαγοπότι. Για να γίνει δε αυτό χρησιμοποιήθηκε το γνωστό κράμα ΔΕΚΟ, άλλων φορέων του δημοσίου, ιδιωτικών επιχειρήσεων, ΟΤΑ και κυρίως συνδικαλιστικών οργανισμών οι οποίοι είναι δοκιμασμένες, κι εξαιρετικά καλές μηχανές απορρόφησης χωρίς τελικά να προσθέτουν τίποτα στη παραγωγική διαδικασία και στο σύνολο της κοινωνίας.

Να κάνω μια μικρή παρένθεση και να τονίσω με την ευκαιρία ότι, δεν θα πρέπει να ξεχνάμε πως σκοπός της πραγματικής κι υγιούς κοινωνικής οικονομίας είναι η παραγωγή αγαθών ή υπηρεσιών προς όφελος του κοινωνικού συνόλου γενικά, ενώ αντίθετα σκοπός των συνδικαλιστικών οργανώσεων είναι η ικανοποίηση κλαδικών και συντεχνιακών αιτημάτων κι αναγκών. Ο συνδικαλισμός αν και ξεκίνησε με στόχο την διασφάλιση εργατικών κι εργασιακών δικαιωμάτων για τη καλύτερευση της θέσης εργατών και εργαζομένων, τελικά λόγω της εξέλιξης της κοινωνίας και των μέσων παραγωγής και κυρίως λόγω της στενής επαφής του με τη κρατική μηχανή κατέληξε μια κρατικοδίαιτη μηχανή η οποία τρέφει στους κόλπους της κάποιους είδη βολεμένους, εξασφαλίζοντάς τους επιπλέον επιδόματα και προνόμια, πολλές φορές εις βάρος των συναδέλφων τους.

Ο συνδικαλισμός, για εμένα, έχει ολοκληρώσει τον κύκλο του. Κάποτε ήταν η πρώτη γραμμή πυρός ενάντια στις αυθαιρεσίες εργοδοτών και κράτους. Σήμερα, διεφθαρμένος και διαπλεκόμενος όχι μόνον δεν έχει πλέον αντικείμενο αλλά αποτελεί έναν από τους κύριους πυλώνες της κρίσης και του κρατικού καπιταλισμού. Το γεγονός ότι, στους δήμους για παράδειγμα, είχαμε σχεδόν διπλάσιο αριθμό εργαζομένων από αυτούς που πραγματικά χρειάζονταν με αποτέλεσμα ένας μεγάλος αριθμός να παίρνει απλά τον μισθό χωρίς στην ουσία να παράγει έργο, ήταν αποτέλεσμα του κακώς εννοούμενου συνδικαλισμού. Το γεγονός ότι το έργο που παράγουν οι δημοτικές επιχειρήσεις κοστίζει το τριπλάσιο από ότι στον ιδιωτικό τομέα λέει πολλά.

Και για να επανέλθω. Η κοινωνική οικονομία έχει νόημα εάν κι εφόσον οι κοινωνικές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται είναι βιώσιμες και μάλιστα σε τομείς όπου υπάρχει πραγματική ανάγκη αλλά δεν αναπτύσσεται άλλου είδους επιχειρηματικότητα. Δηλαδή είτε σε τομείς όπου το λειτουργικό κόστος για το δημόσιο είναι πολύ ακριβό είτε σε τομείς όπου δεν υπάρχει οικονομικό κέρδος κι επομένως οι ιδιώτες επιχειρηματίες δεν επενδύουν.

Μη ξεχνάμε άλλωστε ότι βασικό χαρακτηριστικό της κοινωνικής οικονομίας είναι η μείωση του κόστους παραγωγής και του κόστους συναλλαγών με ταυτόχρονη παροχή υψηλού επιπέδου κοινωνικών υπηρεσιών κι αγαθών σ' ολόκληρο το κοινωνικό σύνολο.

Στον τομέα της κοινωνικής αλληλεγγύης, για παράδειγμα, όπου σε άλλες χώρες σχεδόν το 40% των παρεχομένων υπηρεσιών ανήκει στην κοινωνική οικονομία, παρέχεται με χαμηλό κόστος ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών προς όφελος του κοινωνικού συνόλου γενικά και των κοινωνικά αδύναμων ειδικότερα. Ο «κοινωνικός επιχειρηματίας» καλύπτει τα λειτουργικά του κόστη, κερδίζει ένα αξιοπρεπή μισθό αλλά σε καμιά περίπτωση δεν πλουτίζει ούτε και μπορεί να πλουτίσει από αυτή την επιχειρηματική δραστηριότητα.

Δηλαδή, όταν μιλάμε για κοινωνική οικονομία, μιλάμε υποχρεωτικά για κάποιες μικρές μη κερδοφόρες ή ελάχιστα κερδοφόρες επιχειρήσεις οι οποίες επιχειρούν με γνώμονα το «κοινό καλό» και στοχεύουν στη παροχή κοινωνικού έργου καλύπτοντας μόνο το λειτουργικό τους κόστος.

Ν
α επανέλθουμε στον νέο νόμο. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο τι δυνατότητες προσφέρει στις Οργανώσεις της Κοινωνίας Πολιτών;

Μετά από πίεση αρκετών φορέων και μεταξύ αυτών του ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΥ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟΥ των Οργανώσεων της Κοινωνίας Πολιτών, με την επισήμανση ότι αν δεν τηρηθεί η στοχοθεσία του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου, το Ελληνικό κράτος θα έχει νομικά προβλήματα από την μη ορθή χρήση και διανομή των πόρων του ΕΚΤ, τους οποίους καταχρηστικά διαχειρίζεται, αναγκάστηκε να συμπεριλαμβάνει στον νέο νόμο τον μη κερδοσκοπικό τομέα της οικονομίας. Έτσι, ενώ αρχικά εξαιρούνταν οι ΜΚΟ και η δυνατότητα να υλοποιούν προγράμματα δίνονταν μόνο στους συνεταιρισμούς, τελικά το άρθρο 18 βάσει του οποίου δίνεται δυνατότητα στο 3 τομέα να λειτουργήσει μαζί με το κράτος και τις συνδικαλιστικές οργανώσεις.

Βέβαια, εδώ υπάρχει ο κίνδυνος οι συνδικαλιστικές οργανώσεις να επιχειρήσουν να καπελώσουν όλη αυτή την διεργασία, όπως προσπάθησαν να κάνουν και με το πρόγραμμα για τη κοινωφελή εργασία, αλλά από την άλλη η πλευρά δίνεται η δυνατότητα στις αυθεντικές οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών που κάνουν ήδη πράξη τον εθελοντισμό και παράγουν ήδη ουσιαστικό έργο, είτε αυτές είναι στον τομέα υγείας είτε είναι στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας, να συμμετέχουν με σημαντικό ρόλο μέσα σ' αυτά τα σχήματα. Είναι δηλαδή στο χέρι τους να διεκδικήσουν τη συμμετοχή τους σε τοπικό κυρίως επίπεδο

σε συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση.

Θ
α πρέπει επομένως οι ΟΚΠ να αναδιπλωθούν και να αντιληφθούν ότι ο ρόλος τους αλλάζει και μαζί μ' αυτόν το πλαίσιο εργασίας τους;

Θα πρέπει να στοχαστούν -κι εκεί υπάρχει έλλειμμα μέχρι τώρα- και να αντιληφθούν ότι εκεί που μέχρι σήμερα προσπαθούσαν κατά μόνας ο καθένας να επιβιώσει μέσα στο σύστημα, πρέπει να καταλάβουν ότι μόνον με τη συνεργασία θα επιβιώσουν πολλές από αυτές.

Με τον νέο νόμο προσφέρεται και θεσμοθετείται μια ευκαιρία συμπράξεων και συνεργασιών με μια προνομιακή θέση που τους προσφέρει όχι ο νόμος αυτός καθ' αυτός αλλά η στοχοθεσία που απορρέει από το ίδιο το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο που τελικά δεν κατάφεραν να αποφύγουν εντελώς οι διαχειριστές του ΕΚΤ στην Ελλάδα και οι πολιτικοί. Επομένως οι ΟΚΠ έχουμε μια πρώτης τάξεως ευκαιρία, για πρώτη φορά στην εξέλιξη της Ελληνικής πραγματικότητας να παίξουν καθοριστικό ρόλο.

Ό
μως ο νέος νόμος βάζει συνδικαιούχους στην ίδια πίττα τις συνεταιριστικές επιχειρήσεις, όπως τις ονομάζει, στις οποίες δεν συμμετέχουν ΟΚΠ. Μήπως τελικά όλοι αυτοί οι κρατικοδίαιτοι κι ήδη διαπλεκόμενοι συνδαιτυμόνες «φάνε» τη μερίδα του λέοντος οπότε οι ΟΚΠ θα αποκλειστούν για μια ακόμα φορά από τα κονδύλια του ΕΚΤ τα οποία προορίζονται αποκλειστικά και μόνον γι' αυτές, αλλά εδώ στην Ελλάδα υφαρπάζονται συστηματικά;

Ο νόμος δίνει το προβάδισμα στις ΟΚΠ. Αρκεί επομένως να κάτσουν όλοι στο ίδιο τραπέζι, οπότε αναγκαστικά θα διαφανεί και θα αναγνωριστεί ο ρόλος εκείνων που διαθέτουν ήδη τη τεχνογνωσία όσον αφορά θέματα περιβάλλοντος, οικολογίας, υγείας, κοινωνικής αλληλεγγύης, δια βίου μάθησης κλπ. Ακόμη κι οι ίδιοι οι δήμοι, οι οποίοι σαν θεσμός βρίσκονται πιο κοντά στην κοινωνία από όλους τους άλλους, δεν έχουν τη τεχνογνωσία πάνω σ' αυτά τα θέματα κι αναγκάζονται να τη ζητούν από τις ΟΚΠ που είχαν χρόνια το πάθος να ασχολούνται με ένα αντικείμενο σαν κι αυτά και να είναι εθελοντές. Και βέβαια

δεν θα πρέπει καθόλου να αγνοηθεί το μεγάλο συγκριτικό πλεονέκτημα που προσφέρει στις ΟΚΠ η Πανελλήνια οργάνωση και δικτύωση που ήδη προσφέρει το ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ.

Μη παραβλέπουμε το γεγονός ότι πλέον ζούμε κι επιχειρούμε σε περίοδο κρίσης γεγονός που μεταβάλλει άρδην το περιβάλλον δουλειάς για όλους. Δεν θα αναφερθώ στις δυσκολίες γιατί αυτές τις βιώνουμε όλοι. Θα αναφερθώ όμως στις ευκαιρίες που προσφέρονται και πολύ συχνά παραβλέπονται.

Η κρίση λειτουργεί απελευθερωτικά για εκείνους που αντιλαμβάνονται τα μηνύματα των καιρών κι αναγκάζει τον καθένα να σκεφτεί ότι μόνος του δεν μπορεί να κάνει τίποτα. Επομένως το κλίμα έχει αλλάξει και όλο και περισσότεροι βλέπουν με καλύτερο μάτι τη δικτύωση, τη συνεργασία και τελικά τη σύμπραξη.

Επίσης, η κρίση πέταξε έξω το πελατειακό σύστημα διότι οι βουλευτές, οι κομματικοί μηχανισμοί κλπ δεν έχουν πια τη δυνατότητα, να χρηματοδοτούν κατά το δοκούν κάποιες συντεχνίες, γεγονός που πρώτα ήταν σχεδόν αποκλειστικό τους προνόμιο και πλέον ότι πόροι υπάρχουν διαθέσιμοι από την ΕΕ είναι εξ ίσου διαθέσιμοι για όλους. Από τη στιγμή μάλιστα που οι ΟΚΠ αναγνωρίζονται ως βασικός συντελεστής στη κοινωνική οικονομία είναι στο χέρι τους να διεκδικήσουν με γνώση και συνέπεια αυτό που δικαιοματικά τους ανήκει.

Η Κοινωνία Πολιτών έχει πλέον αποκτήσει ταυτότητα, οντότητα και φωνή και είναι κοντά η στιγμή που θα αποκατασταθεί η ισορροπία και θα σταματήσει αυτή η παρανομία με δεδομένο μάλιστα ότι η Κοινωνία Πολιτών βρίσκεται ένα βηματάκι κοντά, από τη ίδια τη φύση του αντικειμένου της διότι όλα αυτά τα χρόνια οι ΟΚΠ ιδιαίτερα αυτές που αναγκάζονται να αντλούν πόρους από τον ιδιωτικό τομέα μέσω των χορηγιών αναγκάζονται να επινοούν δράσεις οι οποίες από την μια είναι βιώσιμες κι από την άλλη τους αναγκάζουν να κινούνται μέσα την αγορά και όχι μόνο σε αντίθεση με τις συνδικαλιστικές οργανώσεις οι οποίες έχουν μάθει να παίρνουν μόνον από τα έτοιμα και συνήθως με αδιαφανή τρόπο. Άρα οι ΟΚΠ που είχαν μάθει στα δύσκολα θα τα καταφέρει καλύτερα.

Με την ευκαιρία να τονίσω κάτι εξαιρετικά σημαντικό. Έχει ωριμάσει πια το πεδίο ώστε οι ΟΚΠ να μπορούν να διεκδικήσουν από την ΕΕ και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο την απ' ευθείας εκπροσώπησή τους στην ΟΚΕ (Οικονομική Κοινωνική Επιτροπή) ως ισότιμος κοινωνικός εταίρος και συνομιλητής, ρόλο που μέχρι σήμερα παίζουν αποκλειστικά και μόνον οι συνδικαλιστές, οι οποίοι κακώς και παρατύπως εκπροσωπούν ολόκληρη τη κοινωνία αφού ρόλος και στόχος τους είναι η προάσπιση κλαδικών δικαιωμάτων και η προβολή κλαδικών αιτημάτων.

Π
άντως, αυτό που τρομάζει στο συγκεκριμένο νόμο είναι η ίδια η φύση του Έλληνα ο οποίος είναι μοναχικός λύκος και δεν μπορεί εύκολα να δουλέψει ομαδικά. Δουλεύει για λίγο, διαπρέπει και μόλις έρθει η επιτυχία ο καθένας τραβάει για τη δική του κορυφή.

Αυτό ανατρέπεται εάν δει κανείς πως ο Έλληνας διαπρέπει στο εξωτερικό. Μεταξύ άλλων είναι σαφώς θέμα πλαισίου και κανόνων. Έναν λειτουργούσαν στην Ελλάδα οι Ευρωπαϊκοί θεσμοί τα πράγματα θα ήταν εντελώς διαφορετικά. Όμως κι εδώ το πρόβλημα είναι το ίδιο το κράτος, ο κρατισμός κι η κρατική ιδεολογία. Οι Έλληνες έχουν πολύ ψηλά τον κρατισμό και το ζητούμενο της ελληνικής οικογένειας ήταν πάντοτε το πώς θα μπορέσει να πιαστεί από κράτος ώστε όλα του τα προβλήματα να λυθούν με τον λιγότερο δυνατό κόπο. Έμαθε επομένως να δρα μοναχικά κι απέκτησε ατομιστική κουλτούρα, εν μέρει γιατί έπρεπε να εκμεταλλευτεί ο ίδιος κι όχι κάποιος άλλος τα όσα πλεονεκτήματα του προσέφερε το κράτος και το πελατειακό σύστημα.

Όλα αυτά μπορούν να ξεπεραστούν αν οι Έλληνες αποδεχτούμε ότι η Ευρώπη ως θεσμός είναι πιο προχωρημένη από εμάς. Από την στιγμή που θα αναγνωριστεί αυτό και θα επιτρέψουμε στην Ελλάδα την εισαγωγής τεχνογνωσίας από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, με τη μορφή θεσμών και νόμων, το περιβάλλον θα δουλειάς θα αλλάξει άρδην. Κι ο νέος νόμος αυτό ακριβώς στοχεύει. Στην αλλαγή του περιβάλλοντος.

Η κρίση λειτουργεί ευνοϊκά στο να αντιληφθούμε τα όρια μας. Μέσα στην επίπλαστη ευημερία ο καθένας νόμιζε ότι μπορεί να ζήσει καλύτερα και να ανταπεξέλθει καλύτερα. Για παράδειγμα, ο καθένας νόμιζε ότι μπορούσε να γίνει παίκτης του χρηματιστηρίου κι επομένως δεν είχε καμία ανάγκη να δουλέψει πόσο μάλλον να συνεργαστεί και να συνεταιριστεί. Τώρα αυτό το όνειρο γκρεμίστηκε και πλέον ο καθένας καλείται να ανακαλύψει που μπορεί να είναι αποδοτικός και που όχι. Επομένως οι συνθήκες μέσα στη κρίση είναι ευνοϊκές προκειμένου να εκμεταλλευτούμε τα πλεονεκτήματα που προσφέρει η συνεργασία, ο συνεργατισμός και η κοινωνική οικονομία και κυρίως να τα διεκδικήσουμε.

Κι επανέρχομαι. Το ζήτημα είναι ότι πρέπει να δημιουργήσουμε θεσμούς που να παράγουν γνώση. Πρέπει σαν λαός και κυρίως σα Οργανώσεις της Κοινωνίας Πολιτών, να αρχίσουμε και πάλι να στοχαζόμαστε. Είναι θλιβερό το γεγονός ότι το επίπεδο είναι πολύ χαμηλότερο

των προσδοκιών όσον αφορά τη παραγωγή σκέψης κι ιδεών. Μπορεί να λέμε ότι εμείς σαν έλληνες πολιτικολογούμε, στην ουσία όμως αυτό που κάνουμε είναι να αναλωνόμαστε σε κουβέντες «καφενείου», χωρίς ορθολογισμό, χωρίς στοχασμό και κυρίως χωρίς να εμβαθύνουμε. Και για να το ειδικεύσω. Όσον αφορά τις ΟΚΠ έχουμε τεράστια παραγωγή διατριβών, πονημάτων, εργασιών, μελετών κλπ οι οποίες οι περισσότερες είτε δεν αντέχουν στο χρόνο και τη κριτική, είτε δεν στέκουν, είτε δεν προσφέρουν στοχασμό πάνω στον οποίο μπορούν να αντιμετωπιστούν τα σύγχρονα ζητήματα.

Τελικά η Κοινωνία Πολιτών πρέπει αναγκαστικά να δημιουργήσει ένα κίνημα προκειμένου να ανατρέψει νοοτροπίες, συστήματα κι υποσυστήματα που έχουν δημιουργηθεί και πάνω απ' αλλά να ανατρέψει το τέρας του κρατισμού που έχει μπει στο μεδούλι του κάθε πολίτη. Ένας κρατισμός ο οποίος είναι αντιπαραγωγικός και τελικά η κύρια αιτία της κρίση αφού όπως είπαμε, πολλοί είναι εκείνοι οι οποίοι εξακολουθούν να κατεργάζονται τρόπους προκειμένου να λαφροβιώσουν παρά να σκεφτούν πώς να λειτουργήσουν συνεργατικά και να παράγουν. Επομένως, όλο αυτό το σκηνικό μόνο κινηματικά, με έμπνευση και στοχασμό, μπορεί να ανατραπεί.

Αν δεν πιέσει η ανάγκη δεν στέκεται κανείς να σκεφτεί θεσμικά και να παράγει θεσμική σκέψη. Δηλαδή να σκεφτεί αν αυτό που κάνουμε σήμερα οδηγεί κάπου στο μέλλον

Αν είναι καλό για τα παιδιά μας, αν είναι καλό για η πατρίδα μας, το περιβάλλον κλπ. Να δει δηλαδή τα πράγματα λίγο πιο ολιστικά και πιο σφαιρικά. Είτε μας αρέσει είτε όχι, οι άνθρωποι κινούνται μέσω της ανάγκης.

**Ό
λα αυτά ακούγονται σαν να απαξιώνουν τις ΟΚΠ και τις κάνουν να φαίνονται χωρίς όραμα και χωρίς στόχους. Είναι πράγματι έτσι;**

Οι περισσότερες οργανώσεις δυστυχώς έχουν περιορισμένο όραμα κι όχι συνολικό. Φροντίζουν και περιποιούνται με επιμέλεια η καθεμιά το δικό της δέντρο με αποτέλεσμα σα κοινωνία να έχουμε πολλά καλοφροντισμένα δέντρα κι ένα απεριποίητο δάσος. Κι αν για κάποιο λόγο πρέπει να βάλουμε μπροστά αυτό που λέμε κίνημα, είναι για να μπορέσουμε να δούμε και να νοιαστούμε γι ολόκληρο το δάσος. Να δούμε δηλαδή το όλον.

Και για να επανέλθουμε στις συμπράξεις. Εδώ πραγματικά πρέπει να δημιουργηθεί ένα κίνημα προκειμένου να υπάρξει ένα υπόβαθρο για σωστές, δημιουργικές, παραγωγικές αναπτυξιακές συμπράξεις ώστε οι ΟΚΠ που είναι ο μοχλός κίνησης να ταρακουνήσουν τη τοπική αυτοδιοίκηση που από τη μια μεριά είναι ο θεσμός εκείνος που βρίσκεται κοντά στο πολίτη από την άλλη όμως είναι ένας διεφθαρμένος θεσμός με ιδιοτέλεια, στη μη συμμετοχή που αντί να διευκολύνει, εμποδίζει τα πράγματα. Άρα, προκειμένου να κινητοποιηθεί η τοπική αυτοδιοίκηση και να πάνε μπροστά οι συμπράξεις, χρειάζεται ένα συνολικό όραμα, το οποίο θα έπρεπε να είναι το πρώτο καθήκον του συνόλου των ΟΚΠ.

Εκ των πραγμάτων κι από την ιδιοσυστασία τους όλοι αυτοί οι θεσμοί που ασχολούνται εθελοντικά και μη κερδοσκοπικά με τα περιβαλλοντολογικά και κοινωνικά θέματα, αποτελούν ένα σημαντικό κοινωνικό κεφάλαιο το οποίο όμως είναι κατακερματισμένο και δεν συγκεντρώνεται. Και εκεί βρίσκεται το ευαίσθητο σημείο. Αυτό το δυναμικό πρωτογενές κεφάλαιο πρέπει να συστηματοποιηθεί ώστε να αποτελέσει ενιαία δύναμη ανατροπής και κυρίως αλλαγής των πραγμάτων επί της ουσίας. Κι ο δρόμος γι αυτή τη αλλαγή περνάει μέσα από μια κοινωνική επιχειρηματικότητα με συνέπεια και συνέχεια. Σήμερα όταν μιλάμε για εθελοντισμό μιλάμε για μια διαδικασία με διάρκεια κι όχι για κάποια φιλανθρωπία η οποία εκφράζεται εφ' άπαξ όπως στο παρελθόν.

Και για να συνοψίσουμε. Η κάθε μια οργάνωση δεν θα πρέπει επομένως να περιχαρακωθεί μέσα σ' αυτό το οποίο έχει η ίδια επιλέξει ως έργο της αλλά θα πρέπει να ανοίξει τους ορίζοντές της και να συνεργαστεί με άλλες οργανώσεις και κοινωνικές επιχειρήσεις, ώστε από κοινού με τους φορείς εκείνους της τοπικής αυτοδιοίκησης που έχουν παρόμοια στόχευση να εξυπηρετηθεί ευρύτερα το κοινωνικό σύνολο, δεδομένης μάλιστα της οικονομικής κρίσης. Πρέπει δηλαδή κάθε οργάνωση να αναπροσαρμόσει το ίδιος της το όραμα και να αναλογιστεί πως θα είναι πιο αποδοτική. Μόνη της ή μέσω μια τοπικής κοινωνικής σύμπραξης όπου όλοι όσοι έχουν τον ίδιο πόθο και την ίδια επιθυμία συστρατεύουν τις δυνάμεις τους προς ένα κοινό σκοπό.

Σ
ε τι διαφέρει ο καινούργιος νόμος κι οι συμπράξεις οριζόντιας συνεργασίας όπως τις ξέραμε μέχρι σήμερα, με τις αναπτυξιακές συμπράξεις όπως περιγράφονται στον καινούργιο νόμο;

Άλλο να οργανώνεται κανείς οριζόντια στο διαδίκτυο με στόχο την επικοινωνία και την ανταλλαγή εμπειριών ή καλών πρακτικών κι άλλο να οργανώνεται προκειμένου να ασκήσει επιχειρηματικότητα. Αυτό είναι ένα βήμα πολύ πιο μεγάλο, πολύ πιο ουσιαστικό και τελικά,

η ουσία της συνεργασίας βρίσκεται ακριβώς εκεί. Στο σημείο δηλαδή, όπου το κοινωνικό κεφάλαιο συναντάται με τις δυνάμεις που το απαρτίζουν προκειμένου να γεννηθεί κάτι πολύ πιο ουσιαστικό το οποίο διαθέτει τη κατάλληλα δυναμική προκειμένου να αλλάξει πραγματικά τη τοπική κοινωνία. Για παράδειγμα: σήμερα υπάρχουν ακαλλιέργητες εκτάσεις στην ύπαιθρο, την ίδια στιγμή που κάποιοι στα αστικά κέντρα βουτάνε στους σκουπιδοτενεκέδες προκειμένου να βρουν να φάνε, και κανείς δεν κινεί καμιά διαδικασία ώστε να αμβλυνθεί αυτή η ανισότητα ή αν θέλετε παραδοξότητα. Μια κίνηση οριζόντιας παρέμβασης «παλαιού τύπου» θα ήταν η σίτιση αυτών των ανθρώπων. Μια κίνηση αναπτυξιακής σύμπραξης νέου τύπου θα ήταν η συνεργασία τοπικής αυτοδιοίκησης και ΟΚΠ ώστε να αξιοποιηθεί αυτός ο πρωτογενής πόρος της ακαλλιέργητης γης προς όφελος όλων.

Από το προηγούμενο παράδειγμα ορμώντας, θα κάνω μια μικρή παρένθεση. Έχουμε φτάσει στο σημείο να εισάγουμε γεωργικά προϊόντα, ενώ σήμερα η καλλιέργειά τους είναι πού εύκολη απ' ότι κάποτε κι ένας γεωργός μπορεί να βγάλει πολύ καλό εισόδημα. Το πρόβλημα είναι πολύ πιο βαθύ και ξεκινάει από την αντίληψη και την ιδεολογία που έχει ο μέσος πολίτης, που δεν είναι άλλη απ' αυτή του εύκολου πλουτισμού με την ελάχιστη δυνατή προσπάθεια και τη μέγιστη δυνατή κρατική προστασία. Κι εκεί είναι που χωλαίνει ολόκληρη η κοινωνία. Στο είδος των προτύπων που υιοθετεί.

Η Κοινωνία Πολιτών έχει τη δύναμη να αλλάξει ακόμα και τα πρότυπα. Να αλλάξει την αντίληψη του τι είναι σωστό και τι όχι, δημιουργώντας «μόδα». Αναλογιστείτε: Γιατί να αποτελεί πρότυπο για τους νέους ο εργαζόμενος στη πόλη κι όχι ο αγρότης; Γιατί να θεωρείται «τιμητική» μια υπαμειβόμενη δουλειά γραφείου που δεν καλύπτει ούτε καν τα βασικά έξοδα διαβίωσης του ίδιου του εργαζόμενου κι όχι μια πολύ καλύτερα αμειβόμενη αγροτική εργασία; Κατά την άποψή μας δεν υπάρχει σήμερα αξιοπρεπέστερο πρότυπο από εκείνο του αυτοαπασχολούμενου αγρότη ο οποίος καλλιεργεί τη γη του και πωλεί ο ίδιος μέσα από τα διαδικτυο τη παραγωγή του, εξασφαλίζοντας μια άνετη ζωή σ' ολόκληρη την οικογένειά του.

Και για να επανέλθω. Εκεί βρίσκεται ακόμη μια μεγάλη πρόκληση για τις ΟΚΠ. Να αποτελέσουν τον καταλύτη ο οποίος θα αλλάξει τα πρότυπα στην Ελληνική κοινωνία και θα δημιουργήσει νέα προστιθέμενη αξίας.

Έχει τόσο μεγάλη διεισδυτικότητα η Κοινωνία Πολιτών ώστε να μπορεί να αλλάξει πρότυπα;

Τεράστια. Γιατί δεν θα πρέπει να ξεχνάμε ότι η Κοινωνία Πολιτών με τη βοήθεια του διαδικτύου μπορεί να γίνει το μεγαλύτερο επικοινωνιακό σύστημα που υπάρχει σε μια χώρα. Έχει αποδειχθεί -κι άλλωστε υπάρχουν πολλά πρόσφατα παραδείγματα- ότι σε εξαιρετικές κι ακραίες περιπτώσεις η Οργανωμένη Κοινωνία Πολιτών έχει τη δύναμη ακόμα και να ανατρέψει κυβερνήσεις ή δικτατορίες.

Όμως εάν η Κοινωνία Πολιτών αναζητά ουσιαστικές και μόνιμες αλλαγές πρέπει να αλλάξει ολόκληρη τη κοινωνική πυραμίδα, δηλαδή και τη κορυφή της αλλά και τη βάση της.

Όσο κι αν ακούγεται στομφώδες, σήμερα μέσα από τη μοριακή διεργασία, είναι πιο εύκολο για τη Κοινωνία Πολιτών να αλλάξει τη κορυφή της πυραμίδας, να γκρεμίσει δηλαδή μια κυβέρνηση ή ένα καθεστώς παρά να αλλάξει τον ίδιο τον ανθρωπότυπο, την νοοτροπία του και τις παραγωγικές τους διαδικασίες παρά το γεγονός ότι κάτι τέτοιο θα ήταν τελικά προς όφελος του ανθρώπου, αφού θα αξιοποιούσε πόρους που σήμερα λιμνάζουν. Σε μια τέτοια περίπτωση το διαδίκτυο μετατρέπεται σε χώρο διεργασίας νέων προτύπων, αντιλήψεων, ιδεών, διάδοσης τεχνογνωσίας, κλπ. Ενώ βασικό ρόλο καλούνται να παίξουν τα άτομα οι οργανώσεις που έχουν την δυνατότητα να συλλάβου, να επεξεργαστούν και να κατανοήσουν το μήνυμα ώστε να αποτελέσουν δέκτη αλλά και πομπό του νεωτερισμού αλλάζοντας τη νοοτροπία ολόκληρης της κοινωνίας.

Από τη στιγμή που ένα τέτοιο σύστημα είναι ανοικτό στη κοινωνία και οι ιδέες κυκλοφορούν ελεύθερα στο διαδίκτυο χωρίς να υπάρχουν κανενός είδους στεγανά -αυτό δηλαδή που κάνει το ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ- ο καθένας μπορεί να πάρει ή να δώσει ελεύθερα και χωρίς αντάλλαγμα. Έτσι, μέσω της διάχυσης το πλεονέκτημα της γνώσης δεν πριμοδοτεί τη δημιουργία κάποιων προνομιούχων τάξεων ή οργανώσεων, αλλά παράγει στοχασμό προς όφελος ολόκληρης της κοινωνίας.

Π
οια είναι η συγκεκριμένη δυναμική των κοινωνικών ν συμπράξεων

Την περίοδο που διανύουμε. Η δυναμική των κοινωνικών συμπράξεων στη χειμαζόμενη ελληνική οικονομία είναι ότι μπορεί να μειώσει το κόστος κοινωφελών υπηρεσιών κατά 50%, και να δημιουργήσει τοπική απασχόληση εκεί που αδυνατεί το κράτος και η αγορά. Η μείωση του κόστους συναλλαγών και του εργατικού κόστους είναι ακριβώς το κλειδί για να γίνουν βιώσιμες κοινωνικές και κοινωφελείς υπηρεσίες που σήμερα αποδυναμώνονται και είναι αναγκασμένο να καταργήσει το κράτος λόγω της δημοσιονομικής πίεσης του χρέους. Η εξοικονόμηση του 50% του λειτουργικού κόστους εξασφαλίζει τη βιωσιμότητα υπηρεσιών εκεί που με τις συνθήκες της κρατικής λειτουργίας δεν υπάρχει άλλη διέξοδος παρά να καταργηθούν. Για παράδειγμα η φύλαξη ενός ατόμου με κινητικά, νοητικά και άλλα προβλήματα υγείας κοστίζει σε συνθήκες παροχής υπηρεσιών από το κράτος, 1400 ευρώ. Σε συνθήκες μιας κοινωνικής επιχείρησης που μπορεί να υποστηριχθεί μέσω κοινωνικών συμπράξεων το κόστος μπορεί να μειωθεί στα 700 ευρώ και αρκετές φορές με ποιοτικότερη παροχή υπηρεσιών.

Π
ού οφείλεται αυτή η πολύ μεγάλη διαφορά;

Οφείλεται στη δραστική μείωση του διαχειριστικού κόστους, διοικητικών και άλλων στελεχών που στις κοινωνικές επιχειρήσεις καλύπτεται από εθελοντική προσφορά στον κοινωνικό έλεγχο της εργασίας που γίνεται πολύ αποδοτικότερη κατά μονάδα, καθώς ο υπάλληλος/εργαζόμενος λογοδοτεί άμεσα στην τοπική κοινωνία και στους ίδιους τους ενδιαφερόμενους, αντίθετα με τη νοοτροπία των αργόμισθων δημοσίων υπαλλήλων. Έχουμε χιλιάδες παραδείγματα κρατικών και δημόσιων οργανισμών που η αργομισθία ήταν για πολλά χρόνια καύχημα και οι παροχές προς τον πολίτη ανύπαρκτες. Αυτά συμβαίνουν λ.χ. με γηροκομεία, παιδικούς σταθμούς και δημόσιες υπηρεσίες υγείας/ πρόνοιας. Πρέπει να λάβουμε υπόψη μας τα δεδομένα της κοινωνικής οικονομίας σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες τα οποία μας δείχνουν με αριθμητικούς δείκτες πλέον την καταλυτική συμβολή στο ΑΕΠ αλλά και την κοινωνική συνοχή της κοινωνικής οικονομίας.

Γ
ια να επιστρέψουμε στο αρχικό μας θέμα και να κλείσουμε. Οργανωτικά, μέσα από το ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ πως προβλέπετε να προχωρήσουν οι αναπτυξιακές συμπράξεις;

Υπάρχει συγκεκριμένος αριθμός οργανώσεων σ' ολόκληρη την Ελλάδα, που έχουν ήδη κατανοήσει τον μηχανισμό και την αναγκαιότητα των συμπράξεων κι είναι σε θέση να

αναλάβουν τις αναγκαίες πρωτοβουλίες με τη βοήθεια κάποιων υποδειγμάτων που είναι ήδη επεξεργασμένα. Είναι επομένως δικό τους έργο το να έρθουν άμεσα σε επαφή με όλες τις άλλες ενδιαφερόμενες οργανώσεις αλλά και τους φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης σε επίπεδο τοπικών κοινωνιών προκειμένου να κατεβάσουν άμεσα, τώρα, συγκεκριμένες προτάσεις συνεργασίας. Άλλωστε, αυτή είναι μια από τις σπάνιες φορές που οι πρωτοβουλίες του είδους θα επιβραβευτούν άμεσα μέσα από τα προγράμματα του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου.

Το στοίχημα για τις ΟΚΠ είναι να κινηθούν άμεσα, δυναμικά και συντεταγμένα προκειμένου να δημιουργήσουν βιώσιμες συμπράξεις ώστε τελικά, τα κονδύλια του ΕΚΤ για τη κοινωνική οικονομία, να απορροφηθούν με τον σωστό τρόπο από γνήσιες, αυθεντικές κοινωνικές συμπράξεις κι όχι κρατικιστικές μηχανές απορρόφησης πόρων όπως επιχειρήθηκε με τα προγράμματα για την κοινωφελή εργασία που προσπάθησαν να πιάσουν τις ΟΚΠ στον ύπνο. Επομένως αυτό που αναμένει κανείς είναι μέσα από την ίδια τη κοινωνία και τις μαζικότητές της, να αναδειχθούν κάποιες οργανώσεις οι οποίες θέλουν και μπορούν να αναλάβουν πρωτοβουλίες με στόχο, αρχικά τη συσπείρωση και στη συνέχεια την ενημέρωση σε βάθος. Κι εδώ έρχεται ο ρόλος του ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟΥ, το οποίο με δωρεάν ενημερωτικά σεμινάρια διαδραματίζει ρόλο προκειμένου να γίνει απόλυτα κατανοητή η απαιτούμενη οργανωτική τεχνογνωσία και να διαχυθεί στις υπόλοιπες οργανώσεις.

Να σας εκμυστηρευτώ, ότι αισθάνομαι πως όλοι εμείς που αυτή τη στιγμή δραστηριοποιούμαστε προς την κατεύθυνση των αναπτυξιακών συμπράξεων, είμαστε αυτόπτες μάρτυρες, αν όχι συντελεστές μια πραγματικής μικρής επανάστασης εν τω γενάσθαι! Διότι οι νέες υγιείς, δραστήριες και παραγωγικές τοπικές κοινωνικές συμπράξεις που θα προκύψουν κρατούν στα χέρια τους τη δάδα της πρωτοπορίας κι έχουν τη δυναμική να αλλάξουν άρδην όλα τα μέχρι σήμερα δεδομένα αφού μέσω των συμπράξεων θα πολλαπλασιαστεί δραστικά η συμμετοχικότητα των πολιτών προς όφελος της τοπικής κοινωνίας, το δε κοινωνικό κεφάλαιο που θα προκύψει σε κάθε επίπεδο -γνώσης, συμμετοχής, ιδεών, κινητοποίησης κλπ- θα είναι κατά πολύ μεγαλύτερο.

Διαδικαστικά, εφόσον ολοκληρωθεί ολόκληρος ο κύκλος των σεμιναρίων και των συζητήσεων με τα τοπικά ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΑ τελικά θα καταλήξουμε σε ένα πανελλαδικό συνέδριο -αλλά αυτό πρέπει να μπει σας στόχος για το επόμενο εξάμηνο-

Και για να κλείσω. Οι θέσεις, οι σκέψεις κι οι στοχασμοί όλων θα πρέπει να γίνονται συνεχώς γνωστές και να κοινοποιούνται ανελλιπώς με υπομνήματα είτε προς την τοπική αυτοδιοίκηση και τους θεσμούς της είτε προς τα ίδια τα υπουργεία. Παρεμβαίνουμε πολύ περισσότερο από παλαιότερα. Αλλά όχι αρκετά, συστηματικά και με συνέχεια. Κάθε μάχη

που κερδίζεται μας δημιουργεί μεγαλύτερες ευθύνες και την ανάγκη για ακόμα μεγαλύτερη συσπείρωση, αποτελεσματικότητα και παρεμβατικότητα . _

* Ο Βασίλης Τακτικός είναι διευθυντής Μελετών εκ των Συντονιστών του ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΥ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟΥ των Οργανώσεων της Κοινωνίας Πολιτών. * Η Ξένια Κουτσογιάννη είναι οικονομολόγος - δημοσιογράφος, μέλος της ΕΣΗΕΑ, μέλος του δικτύου εθελοντών δημοσιογράφων του ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΥ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟΥ των Οργανώσεων της Κοινωνίας Πολιτών.

* Η συνέντευξη αυτή δημοσιεύεται παράλληλα από περιφεριακές εφημερίδες σε όλη την χώρα και από τα Blogs των περιφερειακών Παρατηρητηρίων.